

Inhoud

Bladzijden van een brillenjood

7

Afscheid van de handkus

343

BLADZIJDEN VAN
EEN BRILLENJOOD

11 juli 2019

Gisteravond had ik het erg te kwaad bij de Gedachte – de Gedachte die aan mijn haar trok, die om mijn hoofd fladderde als een van schaduw gemaakte vleermuis. Verdriet dat een kramp in mijn schouders werd en autonoom begon te schokken.

Anna. Ze zou vandaag eenentwintig zijn geworden.

Vorig jaar las een bezoekende priester uit het vijfde hoofdstuk van Marcus voor, over het dode dochttertje van Jaïrus: ‘En hij vat de hand van het kind en zegt tegen haar: *Talitha kumi!* Wat in vertaling zeggen wil: Meisje, sta toch op! En meteen staat het meisje op...’

Hij las het voor, in zijn Oxford-Engels, zijn Oxford-Aramees, en de tranen stroomden onstelpbaar over mijn wangen.

Maar kom, de zon schijnt, de vogeltjes kwinkeleren! Muziek, een paar gedichten, een blonde vrouw, een sterke zoon, een uit zonlicht geweven schoondochter – verzoening, soms.

13 juli (na een voortreffelijke pasta)

Hollandse vriendin op bezoek, in wier boerenhuis – groene luiken, olijfbomen, onmetelijk uitzicht over de golvingen van Lazio – we een paar jaar geleden de gezinsvakantie hebben doorgebracht. Ze geeft me een klein hard voorwerp, dat in vloeipapier is gewikkeld. Tot mijn verbazing is het geen koelkastmagneet of een soortgelijke grap, maar een Etruskisch kopje van roodbruin aardewerk. Dat het Etruskisch is, zie ik onmiddellijk – de spitse neus, het haar, ik herken de objecten die ik in een plaatselijk museum heb gezien. Mijn dode ventje lacht, zelfs zijn tanden zijn afzonderlijk met piepkleine groefjes aangeduid. Ze heeft het in de buurt van haar huis gevonden, vertelt ze. Nee, niet het, *hem*, 5 cm menselijkheid.

Hittegolf (bemoelijkt het denken)

Gekweld door de vraag van altijd: of het leven inderdaad zinloos is. Want dat is de onvermijdelijke conclusie van alle gesprekken met ontwikkelde vrienden, wat liefde en vriendschap, en vervolgens onfatsoenlijk veel dood.

Hier dreigt het woord ‘zingeving’ te worden gebruikt. Wat is er toch aan de hand met onze beschaving dat je gedwongen bent zo’n bespottelijk woord als ‘zingeving’ te gebruiken? Een woord voor ouwe tantes bij hun theekransje, wanneer het koekblik met christendom leeg is; een woord voor ondermaatse prozaïsten, wanneer de bodem van de fles met Nietzsche is bereikt.

Dinsdagmiddagbitte

Zomaar, vanuit het niets, of nee, vanuit het struikgewas waarin gemeelijke lezers zich schuilhouden, verschijnt dit commentaar onder een artikel in de krant: ‘Nu ben ikzelf ongelooflijk verlicht, maar je moet de Verlichting nu ook niet voorstellen als de definitieve mystiek die geopenbaard is op 14 juli 1789 en alle filosofieën en wereldbeschouwingen heeft verdelgd.’

Wat had ik dat graag zelf geschreven! Zal ik het stelen? Weet je wat, ik steel het!

Woensdag (geeuwend werken de dagen de kalender af)

Een cultuursocioloog in de krant: ‘Nog maar een generatie geleden had je fatsoensnormen die gedeeld werden door een hele bevolking: je praatte niet te luid in het openbaar, je deed niets wansmakelijks aan tafel, je spuwde niet... Intussen hebben we ons van die bijwijlen neurotische beschavingsdrang willen bevrijden. Dat heeft heel veel voordelen: je moet niet meer constant bang zijn wat de mensen zullen denken en fysieke functies krijgen wat meer de vrije loop.’

Ik onthoud ‘neurotische beschavingsdrang’.

Nog een dag

De hoeksteen van de samenleving verscheen in de vorm van Sandro en Marie, gevolgd door hun drie kuikens, zes, negen en elf jaar oud. Ze huurden hier een paar dagen kamers, op de terugweg naar hun huis in Lyon. Hij: Venetiaan van oorsprong, balletdanser, Tintoretto had hem voor zijn Christus kunnen gebruiken. Zij: geboren Lyonnaise,

actrice maar thans werkzaam op een school voor dove kinderen, haar gezicht een weergave van de idee Vreugde. De kinderen druk zonder vermoeiend te zijn, tekenend, lezend, gesprekken voerend met elkaar en de volwassenen, geen telefoon te bespeuren; het oudste meisje, Ester, een ongeschilderd, onbezongen mythisch wezentje.

We keken samen in de pub voetbal, en Ester zat onder de televisie te lezen in een Engels kinderboek dat ik haar gegeven had. Nu verscheen de smartphone pas, waarop ze ieder derde woord opzocht. Anno Domini 2019: een elfjarige gebruikt haar telefoon om oneindig traag door een tekst te waden.

Donderdag

Met mijn schilderende vriend Darryl heb ik voor de zoveelste keer Charleston Farmhouse bezocht, de boerderij die Vanessa Bell en haar vrienden tijdens en na de Eerste Wereldoorlog huurden; Virginia Woolf was er vaak te gast. Het hele interieur is volgekliederd door de matig getalenteerde schilders van de groep. Behalve schrijven en schilderen was neuken er populair: in het kader van de vernietiging van de victoriaanse moraal deed iedereen het er met iedereen.

Angelica Garnett, uit een van die relaties voortgesproten, vertelt in haar memoires, *Deceived with Kindness: A Bloomsbury Childhood*, dat ze tot haar achttiende niet geweten heeft wie haar vader was en hoe vreselijk ze dat vond. Over de morele arrogantie van die welgestelde cercle van dienstweigeraars en bourgeoisiehaters schrijft ze een memorabele zin: ‘The only real transgression was the unpardonable sin of being ordinary.’

‘Ik ben in Charleston altijd een beetje bang dat ik van Joy wil scheiden,’ zeg ik tegen Darryl wanneer we de boerderij achter ons laten, onderweg naar The Cricketers Arms.

‘Of erger nog, dat je begint te schilderen,’ zegt Darryl.

Zaterdag

Vandaag zal ik deelnemen aan de wekelijkse liturgie geheten voetbalwedstrijd, het gezang achter het doel van de tegenstander, de communie met het getatoeëerde mystieke lichaam van het janha-gel... warm, hartelijk, een beetje dronken tegen vijf uur. Het reëel bestaande gepeupel. De mensen voor wie de sociaaldemocratie de volksverheffing had bedacht, die zij vervolgens in de uitverkoop heeft

gedaan, in ruil voor auto's, wasmachines en stompzinnigheid op tv. Arme ouwe volksverheffing!

's Avonds

In de laatste minuut van de blessuretijd in het stadion van Ashford met 2-1 verliezen: thuis buigt mijn kleine verdriet zich over het wasgoed van Christopher, zijn drijfnapte onderbroek en handdoek (de rest wordt gelukkig door de club gewassen). Hij had in 93 minuten 12,1 kilometer afgelegd; hij droeg een krans gevlochten uit de bladeren en takken van de *laurus nobilis frustratis*.

Zondag ('It's a Sunday afternoon, preferably before the war,' schreef George Orwell)

De wekelijkse liturgie volgens de anglicaanse traditie. De bezoeken-de priester was een homo, wiens man na afloop op niet-ostentatieve wijze bij hem hoorde. Bij de koffie – het nachtzweet van een stervend dier – overwoog ik dat die twee kerels de ware gaypride vormden. Ze waren er gewoon en werden verwelkomd door het gemenebest van een stuk of veertig dorpelingen.

Gekoesterd door een Engelse septemberzon

Mijn reusachtige moerbeiboom, in de schaduw waarvan een appelboom staat, herinnert me aan de boom van de kennis van goed en kwaad: op de vruchten daarvan kauwen we nu al sinds de steentijd, toen een of andere sapiens een ouwe mankepoot grommend een bot met restjes vlees toewierp – kijk maar, u ziet de geboorte van de ethiek.

De boom in ons huidige paradijs is zwaarbeladen met vruchten die het zoete sap van zelfexpressie, narcisme en identiteit beloven. De rol van de slang wordt gespeeld door de psychologie. De vervloeking is die van het jezelf zijn.

Maandag: ik vorm mijn mening

'Wat is mijn straf?' vraagt de mens die van de boom in ons postmoderne paradijs heeft geproefd.

'Jou zijn,' antwoordt God.

Jezelf zijn. Je eigen creatie zijn. De in de cel van het zelf opgesloten mens zijn.

Woensdag

Je kunt het menselijk rund vetmesten naar behoefte, het zoveel stro geven dat het erin verdwaalt en zelfs zijn stal vergulden, het blijft een beest, wat de volksverheffing ook beweert. De enige vooruitgang waarop we kunnen hopen, is dat we het marginaal minder stupide maken.

Vrijdag

Ik was dertien en mijn vriend Antonie nodigde me uit op een vakantie in Oostenrijk. We namen met zijn ouders en zussen de trein en reden door een zomernacht in 1968: 's ochtends schoof ik het gordijn open en mijn blik stroomde vol Alpen.

We logeerden op een boerderij en speelden, half kinderen, half efeben, op een hooizolder. Antonie was rijper dan ik. Hij begon over meisjes. Hij sprak over mannen die hoeren bezochten alsof hij uit eigen ervaring putte. We rolden in het hooi. Hij raakte me aan. 'We kunnen doen alsof jij een hoer bezoekt,' zei hij. Het was mij best. Ik legde me op hem en wreef mijn onderlichaam over het zijne, zonder klaar te komen: ik had zelfs nog nooit een natte droom ervaren. Evengoed wond het me op. We speelden het spel vele malen, zonder meer te doen dan aangekleed te wrijven.

Toen was er een dansavond in de schuur. Wij mochten ook meedoen en kregen zelfs bier. Een van de melkmeisjes was niet veel ouder dan ik. Ik keek een uur naar haar voor ik uit mijn toestand van algehele koortsachtigheid de moed putte om haar ten dans te vragen. Ze had blonde vlechten en was het product van vroeg gearriveerde puberteit en boerenrealisme: ze zei ja en wreef zich tijdens het dansen tegen me aan. Het was als een te strak zittende broek die je na een overvloedige maaltijd losknoopt.

De volgende dag ging ik haar uit de weg en zei tegen Antonie dat ik ons spel kinderachtig vond.

Ziehier mijn antwoord aan Saskia De Coster, die in de krant schreef: 'Ik moet mij niet outen wanneer ik met een hetero-avontuur uit een ver verleden voor de dag kom, maar laat een heteroman maar eens openlijk vertellen over een homoseksuele ervaring of fantasie.'

Tijdens het woelen 's nachts

Volgens *The Guardian* leed ik na de dood van Anna 'bevoorrechte

pijn'. Pijn als een vorm van privilege – dat stond er echt, al ging het niet over mijn dochttertje, maar over David Cameron en zijn gestorven zoontje.

Woensdag 18 september 2019

Heden in het dagblad *Trouw* kruiswoordpuzzel 5453, 12 verticaal, 7 letters: mijn achternaam onder verwijzing naar mijn persoon.

Ik ben oplosbaar dus ik besta.

Regendag

Maakt u zich geen zorgen over mijn geluk. Meestal verkeer ik in deze stemming: ongelukkig genoeg om te willen schrijven, gelukkig genoeg om het te kunnen.

Nog een regendag

Mijn vader werd onlangs 99, zij het buiten de tijd.

Drie jaar voor hij overleed, verscheen *Praten tegen langzaam water*, een keuze uit de gedichten die hij tussen 1942 en 2007 had geschreven. Helemaal achterin staan deze regels:

*Denk mijn naam wanneer ik dood ben,
denk mijn naam maar roep mij niet,
ik ben vergeten hoe ik heet.*

*En denk aan mij hoe dwars ik was,
hoe tuk op taal en hoe onzeker
en dat ik van je hield met huid en ziel*

*maar roep mij niet, lief, roep mij niet,
ik ben vergeten hoe ik heet.*

En helemaal voorin staat zijn opdracht voor mij, gedateerd 29 december 2007: 'Als altijd V./W./P.'

Zo heeft hij jarenlang zijn brieven aan mij gesigneerd.

Vader.

Willem.

Papa.

's Avonds laat

Godsdienst.

Hm.

Misschien als *fictie*.

Zaterdag

Ik ben in Dover, waar ik in noordelijke richting wandel over het pad op de witte krijtrotsen, die aanzienlijk mooier zijn dan de stad erachter. Stralend weer: vanaf die ferry daar in de diepte moet mijn gewriemel nog net zichtbaar zijn; omgekeerd krijg ik een mythisch plaatje van de Franse kust voorgeschoteld, die opaalkleurig in de middagzon ligt te glanzen – als ik mijn hand uitstrek kan ik de overkant strelen.

Er doemt een bankje op. Iemand heeft een stuk kalk neergelegd, een krijtje in de vorm van een kiezel, naast de woorden: 'Beware! Frogs live opposite!' Beslist een van de betere slogans pro een vertrek uit de Europese Unie.

Ik grijns en wijs mijn gezelschap op de tekst – ook het gezelschap grijnst. Verbazingwekkend hoe je perspectief verandert wanneer Europa rechts van je ligt.

De volgende ochtend (ik slik mijn zwarte koffie door als een degenlikker degens)

Als het modernisme het einde van religie in het Westen betekende, dan betekent het postmodernisme het einde van de ratio.

Thursday 28 September 1665

In het dagboek van Samuel Pepys lees ik deze onthulling:

'And so I to bed, and in the night was mightily troubled with a looseness (I suppose from some fresh damp linen that I put on this night), and feeling for a chamber-pott, there was none, I having called the mayde up out of her bed, she had forgot I suppose to put one there; so I was forced in this strange house to rise and shit in the chimney twice; and so to bed and was very well again.'

Wat een aimabel man is dat toch, die Pepys! En hij beschrijft de wederwaardigheden van zijn stoelgang uitgerekend in het jaar 1665, toen mijn huis met de manshoge haard werd gebouwd!

Stortregen (vrijdag, een grijze dag, zoals dinsdag geel is en donderdag groen)
Op bezoek geweest bij prinses Olga Romanova.

Ze is een achternicht van de laatste tsaar en woont in een krankjorum landhuis ergens in het noorden van Kent. Het oudste gedeelte dateert van 1300 en het geheel is een experiment met de Engelse smaak van de voorbije zeven eeuwen: wat krijg je als je maar door blijft bouwen op het thema van de romantische hunkering naar een nog knusser hoekje bij de haard? (Je eindigt met elf haarden.) Zelf is Olga wat jonger, tegen de zeventig, goed genoeg geconserveerd voor een stoeipartij in een van de ontelbare slaapkamers. Voor de rest is ze voornamelijk samengesteld uit heimwee naar de vossenjacht en een voorkeur voor het woord ‘fuck’, dat geen bijzondere betekenis heeft, maar aanduidt dat de volzin waarin het is ingebed nog even doorloopt. Het zal u misschien choqueren te vernemen dat alleen de Engelse middenklasse de vloek schuwt.

Ze leidt het kleine gezelschap van bezoekers eigenhandig rond, in ruil voor 12 pond per persoon: die elf schoorstenen moeten roken en de landadel heeft het niet makkelijk onder de knoet van de democratie. Gaande ons uurtje Olga komen geregeld leden van het geslacht Windsor ter sprake, aan wie ze immers verwant is, evenals aan de overige koninklijke families van Europa – dit meldt ze iets te achteloos.

Bij de thee

Ik bespaar u een gedetailleerde beschrijving van dat gekke huis en de uitdragerij aan meubelen; het volstaat te weten dat er tientallen foto’s aan de muren hangen en op bijzettafeltjes staan, de meeste met leden van de tsarenfamilie en andere vorsten, over wie ze non-stop anekdotes vertelt. Wisten we wel dat de tiara die Meghan Markle op haar bruiloft droeg zeventig jaar daarvoor op de schedel van Olga’s moeder had gerust? Nee, dat wisten we niet, Hoogheid...

Op die oude foto’s van voor 1917 schijnt de zon. Komen er bezoekers, dan gaat Olga nonchalant in de schaduw van haar stamboom zitten.

Van alle tentoongestelde objecten houdt alleen een dozijn borden mijn aandacht langer dan een paar seconden gevangen. Ze zijn wit en het daglicht schijnt erdoorheen. Op de rand is het tweekoppig stuk pluimvee van de Romanovs afgebeeld, de zwarte adelaar. Van